

Faxaflóahafnir sf.
Gísli Gíslason, hafnarstjóri
Tryggvagötu 17
101 Reykjavík

SAMGÖNGU- OG
SVEITARSTJÓRNARRÁÐUNEYTIÐ

Sölvhólgsgötu 7 101 Reykjavík
sími: 545 8200 postur@srn.is srn.is

Reykjavík 25. maí 2020
Tilv.: SRN20010129/3.27.3

Efni: Svar ráðuneytis við erindi Faxaflóahafna sf. varðandi meðmæli hafnastjórna með umsóknum.

Vísað er til bréfs yðar f.h. Faxaflóahafna sf. dags. 27. janúar 2020, til samgöngu- og sveitarstjórnarráðuneytisins um löggildingu hafnsögumanna og meðmæli hafnarstjórna með umsóknum. Erindið er sent til ráðuneytisins með samriti á Samgöngustofu. Rétt er að taka fram að ráðuneytið svarar hér með fyrir hönd íslenskra stjórnvalda. Hefur samráð verið haft við Samgöngustofu við þessi svör.

Í bréfinu er því lýst að Faxaflóahöfnum sf. barst bréf, dags. 10. október 2019, þar sem skipstjóri upplýsir um að hann hyggist sækja um löggildingu sem annars vegar leiðsögumaður skipa á Faxaflóa og hins vegar sem hafnsögumaður í höfnum Faxaflóahafna sf.. Er þess óskað að stjórn Faxaflóahafna sf. lýsi því yfir að hann uppfylli skilyrði e-liðar 2. mgr. 7. gr. reglugerðar 320/1998 hvað varðar Faxaflóahafnir sf. Faxaflóahafnir sf. hafi með bréfi, dags. 8. nóvember 2020, hafnað málaleitan þessari. Hvað varðar leiðsögu hafi félagið hafi ekki talið sig réttan aðila til að láta umbeðna yfirlýsingi í té en varðandi hafnsögu í höfnum Faxaflóahafna sf. hafi félagið vísað til þess að samkvæmt 12. gr. laga nr. 41/2003 væru það viðkomandi hafnarstjórnir sem ráði hafnsögumenn og ekki stæði til að ráða Ólaf til slíkra starfa. Með bréfi, dags. 2. janúar 2020, hafi Garðar Garðarsson hrl., f.h. skipstjórans ítrekað ósk um umsögn. Í bréfinu sé því haldið fram að hafnarstjórn sé skylt að gefa umsögn um reynslu Ólafs af siglingu á því svæði sem löggildingin eigi að ná til og að hann sé nákunnugur siglingaleiðum og öllum aðstæðum á svæðinu.

Í bréfi yðar er þess farið á leit við ráðuneytið að það láti í té álit um aðkomu stjórnar Faxaflóahafna sf. að umsóknum einstaklinga um löggildingu hafnsögumanna í höfnum félagsins þegar engin tengsl er á milli umsækjanda og hafnarinnar. Er óskað eftir svörum ráðuneytisins við fjórum spurningum:

1. Fela gildandi lagaákvæði um hafnsögu og hafnsögumenn, þá sérstaklega 12. gr. laga nr. 41/2003, í sér að hafnsögumenn skuli vera starfsmenn viðkomandi hafnar?
2. Ef svar við spurningu 1 er neikvætt: Ber hafnarstjórn skylda til að láta í té meðmæli með umsækjanda um löggildingu sem hafnsögumaður í viðkomandi höfn á grundvelli e-liðar 2. mgr. 7. gr. reglugerðar nr. 320/1998?
3. Ef svar við spurningu 2 er neikvætt: Ber hafnarstjórn skylda til að láta í té einhvers konar álit eða mat á umsækjanda um löggildingu sem hafnsögumaður?
4. Ef svar við spurningu 2 eða 3 er jákvætt: Á hvaða gögnum og/eða upplýsingum eiga meðmæli eða umsögn hafnarstjórnar að byggja?

Þó spurningar 2-4 í erindi Faxaflóahafna sf. séu settar fram eftir því hvort fyrri svör séu jákvæð eða neikvæð telur ráðuneytið rétt að taka afstöðu til annarrar og þriðju spurningar óháð svörum við fyrri spurningum.

1. Fela gildandi lagaákvæði um hafnsögu og hafnsögumenn, þá sérstaklega 12. gr. laga nr. 41/2003, í sér að hafnsögumenn skuli vera starfsmenn viðkomandi hafnar?

Rétt er að nefna fyrst að svör þessi miða við hafnir þar sem kveðið er á um hafnsöguskyldu í hafnarreglugerð viðkomandi hafnar. Í 5. gr. reglugerðar nr. 320/1998 um leiðsögu skipa segir að Siglingastofnun Íslands (nú Samgöngustofa) löggildi leiðsögumenn og hafnsögumenn og gefi í því skyni út skírteini. Í 1. málsl. 2. mgr. 6. gr. reglugerðarinnar segir að leiðsögumaður, sem fengið hefur löggildingu til þess að annast leiðsögu skipa innan ákveðins svæðis, sé heimilt að annast leiðsögu skipa innan þeirra hafnasvæða, sem falla undir það svæði, ef ekki er kveðið á um hafnsöguskylda í reglugerð viðkomandi hafna.

Til að einstaklingur geti starfað sem hafnsögumaður í hafnsöguskyldri höfn þurfa tvö skilyrði að vera uppfyllt. Annars vegar þarf viðkomandi að hafa löggildingu frá Samgöngustofu sem hafnsögumaður. Í 4. tölul. 3. gr. laga nr. 41/2013 er hafnsögumaður skilgreindur sem leiðsögumaður sem fengið hefur skírteini til leiðsögu skipa um tiltekið hafnarsvæði. Hins vegar leiðir af 4. mgr. 12. gr. laga nr. 41/2013 um vakstöð siglinga, sem segir að hafnarstjórnir ráði hafnsögumenn, að til staðar þarf að vera ráðningarsamband á milli hafnsögumanns og viðkomandi hafnar.

2. Ber hafnarstjórn skylda til að láta í té meðmæli með umsækjanda um löggildingu sem hafnsögumaður í viðkomandi höfn á grundvelli e-liðar 2. mgr. 7. gr. reglugerðar nr. 320/1998?

Einstaklingur getur haft löggildingu til að starfa sem hafnsögumaður þó að ekki sé til staðar ráðningarsamband við höfn enda hafi skírteini verið gefið út í samræmi við reglugerð nr. 320/1998. Þó eru þessir þættir náskyldir í ljósi þeirrar yfirlýsingar sem krafist er frá stjórn viðkomandi hafnar sem löggilding á að ná til. Þegar ráðningarsambandi við viðkomandi höfn lýkur hefur hafnsögumaðurinn þó enn löggildingu. Fellur hún ekki sjálfkrafa úr gildi.

Í 2. mgr. 7. gr. reglugerðar nr. 320/1998 segir:

„Umsókn um löggildingu skal send til Siglingastofnunar Íslands. Í umsókninni skal greint frá nafni, kennitölu og lögheimili umsækjanda og hvaða svæði óskað er eftir að löggilding nái til.

Með umsókninni skulu fylgja eftirfarandi gögn:

(...)

e. *Yfirlýsing tveggja staðkunnugra og hæfra manna um að mælt sé með umsókninni, að umsækjandi hafi reynslu af siglingu sem skipstjóri eða stýrimaður á því svæði sem löggilding á að ná til og að umsækjandi sé nákunnugur siglingaleiðum og öllum aðstæðum á svæðinu. Ef sótt er um löggildingu sem hafnsögumaður skal yfirlýsing þessi gefin út af stjórn þeirrar hafnar, sem löggildingin á að ná til.“*

Þegar umsækjandi sækir um löggildingu sem leiðsögumaður skal því láta yfirlýsingu tveggja staðkunnugra og hæfra mann fylgja. Þegar sótt er um löggildingu sem hafnsögumaður skal þess í stað fylgja yfirlýsing stjórnar þeirrar hafnar, sem löggilding á að ná til. 2. mgr. 7. gr. reglugerðarinnar snýr að því hvað umsækjanda beri að leggja fram með umsókn. Tilgangurinn með yfirlýsingunni, sem nefnd er í e-lið ákvæðisins, er að tryggja að eingöngu umsækjendur sem hafa tilskilda hæfni fái löggildingu. Ráðuneytið telur að ákvæði þetta snúi því að skyldum umsækjanda um hvað hann beri að leggja fram með umsókn en feli ekki í sér skyldu gagnvart hafnarstjórn að veita umrædd meðmæli.

3. Ber hafnarstjórn skylda til að láta í té einhvers konar álit eða mat á umsækjanda um löggildingu sem hafnsögumaður?

Í 8. gr. hafnalaga nr. 61/2003 er kveðið á um fjögor mismunandi rekstrarform hafna: 1. Höfn án sérstakrar hafnarstjórnar í eigu sveitarfélaga, 2. Höfn með hafnarstjórn í eigu sveitarfélags, 3. Höfn sem telst ekki til opinbers rekstrar og 4. Höfn í eigu íslenska ríkisins.

Höfn sem telst ekki til opinbers rekstrar er lýst í 3. töluliður 1. mgr. 8. gr. sem: „Hlutafélag, hvort sem það er í eigu opinberra aðila eða ekki, einkahlutafélag, sameignarfélag eða sem einkaaðila í sjálfstæðum rekstri. Hafnir sem reknar eru samkvæmt þessum tölulið teljast ekki til opinbers rekstrar.“ Er nánar kveðið á um þetta rekstrarform í VI. kafla laganna.

Í 1. mgr. 2. gr. hafnarreglugerðar fyrir Faxaflóahafnir sf. nr. 789/2009 segir: „Eigandi hafnanna eru Faxaflóahafnir sf. sem er sameignarfélag í eigu Reykjavíkurborgar, sveitarfélagsins Borgarbyggðar, Akraneskaupstaðar, Skorradalshrepps og Hval-fjarðar-sveitar.“ Er ljóst að Faxaflóahafnir sf. er höfn, sem telst ekki til opinbers rekstrar, í skilningi 3. tölul. 1. mgr. 8. gr. hafnalaga.

Ríki og sveitarfélög geta komið einkaréttarlegum félögum á fót með lögum, en þá verður einnig að taka sértaklega fram í lögum að um einkaréttarlegt félag sé að ræða. Þegar fyrirtæki eða stofnun er sett á fót með lögum og ekki er tekið sértaklega fram, að hún starfi á einkaréttarlegum grundvelli, t.d. sem hlutafélag eða sameignarfélag verður almennt talið að um ríkisaðila (opinberan aðila) sé að ræða. Verður almennt talið að um stjórnvald sé þá að ræða, sem fylgja ber óskráðum meginreglum stjórnsýsluréttar í störfum sínum svo og settum stjórnsýsluréttar að því leyti sem stjórnvaldið falli undir gildissvið slíkra laga samkvæmt fyrirmælum þeirra (sjá: Páll Hreinsson, „Stjórnsýsluréttur – Málsmæðferð“, bls. 89 – 113).

Í 3. tölul. 1. mgr. 8. gr. hafnalaga nr. 61/2003, er skýrt kveðið á um að hafnir af þessu tagi teljast ekki til opinbers rekstrar, og verður því að telja að félagið hafi ekki stjórnsýslu með höndum. Þar af leiðir að skráðar og óskráðar reglur stjórnsýsluréttarins eiga ekki við um hafnir með rekstrarform af þessu tagi. Verður ekki séð að önnur ákvæði laga geri þá kröfum af þessu tagi beri skylda til að veita álit eða mat á umsækjanda um löggildingu sem hafnsögumaður.

Í ljósi ofangreinds er ekki talin ástæða til að fjalla um fjórðu spurningu í erindi Faxaflóahafna sf.

Beðist er velvirðingar á þeim töfum sem hafa orðið á svörum við erindinu vegna anna í ráðuneytinu.

Fyrir hönd ráðherra

Sigurbergur Björnsson

Eggert Ólafsson

